

Lisätiedot:

talous- ja hallintopäällikkö Pekka Suhonen, puh. 050 383 4260
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Asiakasmaksulain uudistus

Asiakasmaksulakia on uudistettu ja sitä täydentävää asetusta on muutettu, siten että kuntia koskevat lainsäädännön muutokset tulevat voimaan vaiheittain 1.7.2021 ja 1.1.2022. Lakimuutoksessa on kyseessä asiakasmaksulainsäädännön osittaisuudistus. Asiakasmaksulain muutokset tulevat voimaan 1.7.2021 alkaen. Maksukaton osalta muutokset tulevat voimaan 1.1.2022, sillä maksukaton kertyminen on sidottu kalenterivuoteen.

Lainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla on pyritty edistämään terveyden tasa-arvoa ja hoidon saatavuutta. Maksukattoon lasketaan jatkossa mukaan aiempaa enemmän palveluja, kuten suun terveydenhuollon käynti- ja toimenpidemaksut sekä tilapäisen kotisairaanhoidon maksut. Asiakasmaksulain muutoksilla on muun muassa laajennettu terveystalouden maksuttomuutta ja sisällytetty lakiin pitkäaikaisten sosiaalihuoltolain nojalla järjestettyjen asumispalvelujen maksut. Myös jatkuvan ja säännöllisen kotiin annettavan palvelun maksusäännökset on nostettu asetuksesta lain tasolle, ja lisäksi palvelun enimmäismaksuprosentit määräytyvät jatkossa nykyistä tarkemmin tuntien mukaan. Lakiin on myös täsmennetty maksuja koskevan laskun ja päätöksen sisältövaatimuksia sekä muutoksenhakua ja maksujen alentamisesta tai perimättä jättämisestä koskevaa sääntelyä.

Maksuttomia sosiaalipalveluja koskevaan lain 4 §:ään ei ole tehty muutoksia osittaisuudistuksessa. Näin ollen esimerkiksi vammaispalvelujen maksuihin ei ole tullut muutoksia. Myöskään asiakasmaksulain yleisperiaatteisiin ei ole tehty muutoksia osittaisuudistuksessa. Kunta voi jatkossakin periä maksuja sosiaali- ja terveystaloukselta, ellei niitä ole säädetty maksuttomaksi laissa.

Maksukattoa koskevan lainsäädännön muutokset tulevat voimaan 1.1.2022 ja tämän osalta valmistelua jatketaan ja tuodaan erikseen käsittelyyn syksyn 2021 aikana.

Maksuttomat palvelut

Asiakasmaksulain uudistuksen myötä maksuttomia palveluja on aiempaa enemmän, minkä voidaan olettaa hieman supistavan kuntien maksukertymiä. Perusterveydenhuollossa sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai kättilön käynneistä ei jatkossa saa periä maksuja edes 18 vuotta täyttäneiltä. Jos hoitovastuu kuitenkin siirtyy lääkärille, voidaan maksu periä yli 18-vuotiailta normaalisti. Sairaanhoitajakäynnit ovat olleet Kauniaisissa maksuttomia aiemminkin, mutta asiakasmaksuohjeistusta on syytä täsmentää.

Asiakasmaksuja ei saa jatkossa periä myöskään 18 vuotta täyttäneiltä terveydenhuoltolain 16 §:n nojalla järjestetyistä kouluterveydenhuollon

palveluista. Muutoksella maksuttomuus laajenee 18 vuotta täyttäneisiin kouluterveydenhuollon piirissä oleviin.

Sääntelyä on selkeytetty terapiamaksujen osalta. Terveys- ja hyvinvointiviraston ammattihenkilön antamasta fysioterapiasta, neuropsykologisesta kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalkojenhoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä pa-rantavasta ja ylläpitävästä hoidosta saa jatkossa peria maksun. Voimassa olevassa lainsäädännössä mainitaan terapioiden osalta ainoastaan yksilökohtainen fysioterapia. Terapiat kuuluvat avosairaanhoidon, joten terapeioista saa peria maksun ja ne kerryttävät maksukattoa.

Käyttämättä ja peruuttamatta jätetyn palvelun maksu

Voimaan astuvan asiakasmaksulain 3 §:n mukaan asiakkaan tai hänen edustajansa varaamasta, mutta ilman hyväksyttävää syytä peruuttamatta ja käyttämättä jätetystä terveydenhuollon palvelusta tai sosiaali- tai terveydenhuollon lyhytaikaisesta hoito- tai asumispalvelupaikasta saa peria enintään 50,80 euron suuruisen maksun. Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta saa jatkossa peria maksun ainoastaan 18 vuotta täyttäneiltä, kun aiemmin ikäraja maksun perimiseen on ollut 15 vuotta. Maksun saa jatkossa peria myös niistä palveluista, jotka muutoin ovat maksuttomia. Maksun periminen laajenee muutoksen myötä koskemaan lisäksi lyhytaikaisia hoito- ja asumispalvelun paikkoja. Maksun saa kuitenkin peria ainoastaan, jos maksun perimistä ei voida pitää kohtuuttomana ja kunta on ilmoittanut mahdollisuudesta maksun perimiseen sekä antanut ohjeet palvelun peruuttamiseksi.

Maksu voidaan peria myös silloin, kun kunta on asiakkaan tai tämän edustajan aloitteesta varannut ajan. Tällöin maksun periminen kuitenkin edellyttää, että ilmoitus ja ohjeet annetaan kirjallisesti, ja että asiakasta tai tämän edustajaa muistutetaan varatusta ajasta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön valmistelussa on arvioitu, että vähintään 2 prosenttia terveydenhuollon käynneistä jää käyttämättä. Maksun perimisellä pyritään kompensoimaan niitä kuluja, joita käyttämättä jätetystä palvelusta aiheutuu.

Säännöllinen kotona annettava hoito

Asiakasmaksulain muutoksen yhteydessä jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua ja palveluasumista koskeva maksutaulukko on tuotu lain tasolle. Maksu määräytyy 10 e §:n mukaisesti perheeseen, tulorajat ylittävien bruttotulojen sekä palvelutuntien mukaan. Tuntien vaihdellessa kuukausittain, voidaan maksuprosenttina käyttää sitä, joka vastaa palvelutuntien keskimääräistä määrää. Asiakassuunnitelmaan sisältyvistä tukipalveluista voidaan jatkossakin peria erillinen kohtuullinen maksu.

Kuukausituloina otetaan huomioon kuukausitulona asiakkaan ja hänen puolisonsa jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta vapaat tulot tulonhankkimisesta aiheutuneilla kustannuksilla vähennettynä sekä 10 i §:ssä tarkoitettu laskennallinen metsätulo. Kuukausitulojen vaihdellessa kuukausitulona otetaan huomioon viimeksi kuluneiden 12 kuukauden keskimääräinen kuukausitulo. Tuloina ei oteta huomioon tuloverolain 92 §:ssä tarkoitettuja verovapaita sosiaalietuuksia lukuun ottamatta elatustukea ja eläkettä saavan hoitotukea. Eläkettä saavan hoitotuen

osana maksettavaa veteraanilisää ei oteta tulona huomioon. Jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut apurahat tai tunnustuspalkinto otetaan tulona huomioon siltä osin kuin ne säädetään veronalaiseksi. Muutoksena huomioon otettavien tulojen osalta mukaan lasketaan 1.7.2021 alkaen opintoraha, lasten kotihoidontuki sekä opintojen johdosta suoritetut apurahat.

Uusi maksutaulukko säätelee entistä tarkemmalla tasolla maksuprosentteja. Palvelun enimmäismaksuprosentteihin on tehty 1-2 prosentin korotuksia kahden ja useamman henkilön talouksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan kotona annettavissa palveluissa yksin asuvat ovat maksaneet samasta palvelusta suhteellisesti enemmän kuin yhteistaloudessa asuvat puoliset. Kauniaisissa on ollut jo nyt käytössä maksutaulukko, jossa asiakasmaksu on määräytynyt vastaavilla perusteilla kuin lain uudistuksessa. Lain mahdollistamat maksuprosentit nostavat sellaisinaan sovellettuina säännöllisen kotona annettavan hoidon maksuja osin merkittävästikin. Tulorajat ovat samat kuin Kauniaisissa nyt sovelletut.

Palveluasuminen

Palveluasumista eli pitkäaikaista asumispalvelua koskeva sääntely on uutta. Kauniaisissa palveluasumisesta on aiemmin peritty tehostetun palveluasumisen kanssa yhdenmukaisesti enimmäismaksuprosentteihin perustuen. Sosiaali- ja terveysministeriön valmistelussa on todettu, että asumispalvelut voivat sisältää hyvin erilaisia palvelukokonaisuuksia ja lähtökohtaisesti maksu tulisi määrätä todellisen palvelun käytön mukaan. Näin ollen asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus itse valita käyttäkö hän palvelua vai ei.

Palveluasumisen asiakasmaksu määräytyy jatkossa jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun kanssa yhdenmukaisesti. Maksu määräytyy 10 e §:n mukaisesti perheeseen, tulorajat ylittävien bruttotulojen sekä palvelutuntien mukaan. Maksuun ei sisälly asumiskustannuksia, vaan asiakkaat maksavat asumiskustannuksensa itse. Lisäksi asiakkaalta voidaan periä 10 h §:n mukaisesti kohtuullinen maksu asiakassuunnitelmaan sisältyvistä tukipalveluina järjestettävistä tai asumispalveluun liittyvistä ateria-, vaatehuolto-, peseytymis-, siivous- ja turvapalveluista, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävistä palveluista sekä muista vastaavista asumista tukevista palveluista

Tehostettu palveluasuminen

Tehostetun palveluasumisen asiakasmaksujen perustuminen suoraan lakiin selkeyttää asiakasmaksujen määräytymisen perustetta. Kauniaisissa tehostetun palveluasumisen asiakasmaksun määräytymiseen ei ole uudistuksen myötä tulossa laskentaperiaatteeseen muutoksia, koska tälläkin hetkellä asiakasmaksuna on peritty 85 prosenttia asiakkaan nettotuloista ja enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Lainsäädännössä on nyt täsmennetty huomioon otettavia tuloja ja tuloista tehtäviä vähennyksiä (AsiakasmaksuL § 10 b ja c). Lakiin on myös nostettu lääkekulujen vähentäminen enintään sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:n mukaisen vuosiomavastuun suuruiseksi (579,78 euroa/vuosi vuonna 2021 eli 48,32 euroa/kuukausi). Esityksenä on, että tämä lääkekulujen vähentäminen huomioidaan automaattisesti laskelmassa eikä asiakkaan tarvitse tästä erikseen toimittaa selvitystä.

Uudistuksessa vähimmäiskäyttövaraksi on määritelty 164 euroa/kk. Nyt vähimmäiskäyttövara on ollut 257,07 e/kk (toimeentulotuen perusosa

vähennettynä ruokaosuudella). Nyt lääkekulut on tullut kattaa tästä käyttövarasta, kun jatkossa lääkekustannusten vähentäminen asiakkaan tuloista 1.7.2021 lähtien turvaa asiakkaan kyvyn maksaa hänelle määrättyt lääkkeet. Myös muut tarpeelliseksi katsotut lääkemenot voidaan huomioida tuloista tehtävänä vähennyksenä erillisen selvityksen perusteella. Esityksenä olevan vähimmäiskäyttövaran muutoksen arvioidaan nostavan asiakkaan maksettavaksi tulevia asiakasmaksuja muutamia prosentteja.

Muutoksenhaku

Asiakasmaksulain muutoksenhakua koskeva 15 §:n muutos tulee voimaan 1.7.2021. Muutoksenhaku koskee sekä asiakasmaksusta annettua maksupäätöstä että maksua koskevaa laskua. Oikaisua ei säännöksen mukaan saa kuitenkaan hakea laskusta, joka koskee maksukyvyn mukaan määräytyvää maksua. Lisäksi jatkossa tasasuuruksille asiakasmaksujen laskuille tulee liittää erillinen oikaisuvaatimusohje. Tasasuuruksia asiakasmaksuja ovat maksut, jotka eivät perustu palvelun käyttäjän tuloihin.

Asiakasmaksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Asiakasmaksulain 11 §:n mukaisesti sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Kunta voi päättää huoventaa tai jättää perimättä myös muita maksuja. Lisäksi kunta voi päättää jättää perimättä maksuja huollolliset näkökohdat huomioiden. Asiakasmaksulain uudistuksen myötä kunnan huojentamisvelvollisuutta maksujen suhteen korostetaan. Maksujen huojentamisen tulee olla ensisijaista viimesijaiseen toimeentulotukeen nähden. Maksun huojentaminen ei kuitenkaan estä toimeentulotuen hakemista.

Kuntien informointivelvollisuutta korostetaan asiakasmaksulain uudistuksessa. Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle tieto siitä, mitä laissa säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Tieto on annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä, sen voi antaa myöhemmin, kuitenkin viimeistään maksua perittäessä. Tieto on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Tietoa annettaessa asiakkaalle on annettava sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi tarvittaessa pyytää lisätietoja. Lisäksi tieto on annettava asiakkaalle henkilökohtaisesti kirjallisesti tai suullisesti. Tieto voidaan antaa myös asiakkaan yksilöivän sähköisen palvelun välityksellä. Jos tieto annetaan muulla tavalla kuin kirjallisesti, asiakkaalle on hänen pyynnöstään annettava tieto myös kirjallisena.

Liitteenä olevassa asiakasmaksuohjeessa ehdotetaan seuraavia muutoksia asiakasmaksuihin 1.7.2021 alkaen:

- Terveydenhuollon terveyskeskusmaksujen hoitajavastaanoton maksuttomuutta on täsmennetty koskemaan sairaanhoitajakäynnin lisäksi käyntiä terveydenhoitajalla ja kättilöllä. Lisäksi on täsmennetty, että maksu voidaan kuitenkin periä normaalisti, mikäli hoitovastuu siirtyy lääkärille.
- Terapialaistausta avattu puheterapian rinnalle asiakasmaksulain 5 §:n mukaiseksi. Maksuja saa periä fysioterapiasta, neuropsykologisesta

kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalkojenhoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta yli 18-vuotiailta. Yksilökohtaisesta fysioterapiasta saa edelleen periä maksun myös alle 18-vuotiaalta voimassaolevan asiakasmaksuasetuksen 7 §:n 3 momentin mukaisesti enintään 11,40 € kerralta.

- Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävän maksun ikäraja on nostettu 15-vuotiaista 18-vuotiaisiin. Ohjeeseen on täsmennetty mahdollisuus periä maksu myös silloin, kun kunta on asiakkaan tai tämän edustajan aloitteesta varannut palvelun. Lisäksi maksua on täsmennetty koskemaan muutoin maksuttomia palveluja.
- Säännöllisen kotona annettavan hoidon alle on lisätty pitkäaikaisuuden määritelmä. Maksun määräytymisen osalta on muokattu tietoa huomioon otettavista sekä huomiotta jätettävistä tuloista. Tuloja, joita ei oteta maksua määrätessä huomioon perustuu jatkossa asiakasmaksulain 10 f §:ään. Pykälässä mainitut tuloverolain mukaiset verovapaat sosiaalietuudet on listattu ohjeeseen. Lisäksi maksun perusteena oleva maksutaulukko on uudistettu asiakasmaksulain 10 e §:n mukaiseksi.
- Säännöllisen lapsiperheiden kotipalvelun maksujen alle on maksun määräytymisen osalta muokattu tietoa huomioon otettavista sekä huomiotta jätettävistä tuloista. Tuloja, joita ei oteta maksua määrätessä huomioon perustuu jatkossa asiakasmaksulain 10 f §:ään. Pykälässä mainitut tuloverolain mukaiset verovapaat sosiaalietuudet on listattu ohjeeseen.
- Palveluasumisen eli pitkäaikaisen asumispalvelun kuukausimaksua koskeva taulukko on jätetty pois. Lisätty tieto siitä, että palveluasumisen maksu perustuu jatkossa asiakasmaksulain 10 e §:n mukaisesti asiakasmaksuohjeen kohdassa 8.2 esitettyyn säännöllisen kotihoidon maksutaulukkoon. Lisätty tieto siitä, että asiakassuunnitelmaan sisältyvistä tukipalveluista voidaan periä erillinen maksu. Lisätty tiedot huomioon otettavista sekä huomiotta jätettävistä tuloista. Lisäksi tuloista tehtäviä vähennyksiä on täsmennetty.
- Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövara on avattu koostuvan esityksen mukaisesti 208,75 €/kk suuruisesta käyttövarasta sekä 48,32 €/kk suuruisesta lääkekulujen sairausvakuutuslain vuosiomavastuusta. Näin ollen henkilökohtainen käyttövara säilyisi kokonaisuudessaan 257,07 €/kk suuruisena, kuten aiemmin. Lisäksi huomiotta jätettäviä tuloja sekä tuloista tehtäviä vähennyksiä on täsmennetty.

Sosiaali- ja terveystoimen palveluja saavalta asiakkaalta ja potilaalta perittävistä maksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa 734/1992 ja -asetuksessa 912/1992. Laissa säädetään niistä palveluista, jotka ovat palvelun käyttäjälle maksuttomia. Lain mukaan voidaan asetuksella säätää muiden kuin maksuttomaksi säädettyjen palveluiden enimmäismaksu, joita ei voi kunnassa tehtävin päätöksin ylittää.

Kunta voi käyttää harkintavaltaa niiden maksujen kohdalla, joita ei ole säädetty maksuttomaksi, päättämällä maksun tai tulorajan enimmäismäärää alempana, tai

määrämällä omilla perusteillaan maksun, silloin kun siitä ei ole säädetty laissa. Maksu voi myös määräytyä palvelun käyttäjän maksukyvyn mukaan. Maksu ei saa koskaan olla suurempi kuin sen tuotantokustannus.

Kauniaisten kaupungin hallintosäännön 20 §:n mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunta päättää perittävistä maksuista, tulo rajoista ja muista korvausperusteista.

Sosiaali- ja terveysjohtaja Ulla Tikkanen:

Valiokunta päättää periä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista liitteen mukaiset asiakasmaksut 1.7.2021 alkaen.

Päätös:

Valiokunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Liitteet:

Sosiaali- ja terveysterveyspalveluista perittävät asiakasmaksut 1.7.2021 alkaen

Oheismateriaali:

Sosiaali- ja terveysterveyspalveluista perittävät asiakasmaksut 1.7.2021 alkaen, muutokset merkitty